

COLECȚIA POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

221

PREȚUL 1 LEU

VLADIMIR COLIN

CETATEA MORȚILOR

VLADIMIR COLIN

CETATEA MORŢILOR

Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice"

EDITATĂ DE REVISTA

ŞTIINŢĂ TEHNICĂ

Anul X — Nr. 221 — 1 februarie 1964

CITIȚI

în numărul viitor al Colecției

povestirea:

„ELIXIRUL TINEREȚII"

de AL. ANDRIȚOIU

Coperta-desen: VICTOR WEGEMANN

VLADIMIR COLIN

CETATEA MORȚILOR

Cu brațele încrucișate pe piept, nemișcat și parcă ținîndu-și răsuflarea, indianul privea Luna. Discul era aproape roșu. Norii lunecau repede și Mac Allen ar fi putut jura că Luna se ivea de fiece dată mai strălucitoare în urma lor, de parcă norii erau cîrpele cu care niște mîini nevăzute ar fi lustruit o imensă podoabă de aramă. „Ce-i cu Luna asta?" — ar fi vrut să-l întrebe pe Atahualpa, dar se ferea să rupă tăcerea. De două ore, de cînd trecuseră fluviul pe o plută, indianul îi ceruse să tacă.

— Dacă vorbești, drumul fuge...

— Unde? întrebase și, neprimind răspuns, nu mai scosese o vorbă; căci era de ajuns de superstițios pentru a i se supune celui ce ascultase tot de îndemnul unei superstiții cînd se hotărîse să-l ducă dincolo de fluviu, acolo unde nici un alb nu ajunsese.

În desișul pădurii virgine se opriseră cînd și cînd, iar indianul încremenea atunci, încrucișîndu-și brațele și privind țintă la cîte o împletitură de liane. Lui Mac Allen îi trebui destulă vreme pînă să-și dea seama că împletitura șerpilor vegetali acoperea de fiecare dată niște bolovani uriași, în fața cărora Atahualpa se reculegea. Brățara verde de la încheietura lui părea fosforescentă și Mac Allen înlătură gîndul ciudat că indianul își încrucișează brațele pentru a înfățișa podoaba pietrelor ascunse sub tijele verzi. În vreo două rînduri i se păru că o lumină spectrală răspunde, țîșnind scurt de sub haina lianelor, dar își spuse că era o părere sau licărirea vreunui lemn putrezit, dacă nu lucirea unei foițe de mica prinsă în piatra străveche.

Deşi nu se desluşea nici o potecă, Atahualpa nu şovăia şi, la intervale tot mai scurte, încremenea înaintea pietrelor mascate de delirul vegetal al pădurii. Nu întîmpinară nici o primejdie şi nu întilniră nici o sălbăticiune, măcar că seara colcăia de foşnete. Apoi intrară în valea stîncoasă la capătul căreia se opriseră din nou şi unde, tăcut, fără a-şi putea desprinde privirile de pe chipul parcă lipsit de viaţă al călăuzei lui cu ochi albaştri, Mac Allen aştepta.

Melodia zgomotoasă a pădurii răsuna acum nedesluşit în urma lor. Recunoştea geamătul maimuţei surprinsă în somn de colţii jaguarului sau ţipătul ascuţit al unei păsări de noapte, dar celelalte sunete se uneau în neliniştitorul glas al vieţii şi al morţii. Nu-i era frică. De mult nu-i mai era frică de nimic... „De cînd ?" — se întrebă cu o naivă mirare, privind, fără s-o vadă, coama roşie a enigmaticului urmaş al incaşilor.

Din dimineaţa în care se deşteptase simţind în dreptul inimii înţepătura unui cuţit de piatră ? Întîlnise ochii reci ai bătrînei plecate peste el în coliba unde se tîrîse, la capătul puterilor, după spectaculoasa evadare de sub spînzurătoarea din Lima. Dar ştia că atunci nu se speriase. Bătrîna l-a dus în sat. Fiul ei, Atahualpa, îl însoţea acum.

Mai înainte, poate, cînd îi citiseră condamnarea la moarte în celula umedă a închisorii ? Directorul îşi privea unghiile şi, suflînd asupra lor, le lustruia frecîndu-le de mîneca uniformei... Dar Mac Allen nu socotea că se speriase. Mirat, îşi dădea seama că nu se speriase nici cînd Diego se ivise în faţa lui atunci, la marginea cetăţii, şi asmuţise asupră-i haita spaniolilor. Înţelesese că Diego îl trădase şi totuşi... De ce ? Oricine s-ar fi speriat, numai proştii nu se sperie. Şi deodată, cu intensitatea spaimei din copilărie, îşi aminti.

Revăzu cimitirul. Peste cavoul lui don Vincente se ridica piramida neagră, în vîrful căreia crucea de marmură verde părea tăiată dintr-un bloc de venin pietrificat. Fusese un joc stupid, un rămăşag încheiat dintr-o copilărească fanfaronadă, căci singur s-a căţărat pînă în vîrful piramidei şi, cît ai clipi, ceilalţi l-au legat de crucea verde. I se părea că mai aude glasurile băieţilor în-

demnîndu-se să iasă cît mai repede din cimitirul în care Luna începea să trezească fantome, apoi liniştea. Fîlfîitul liliecilor. Braţele-i amorţeau şi răceala pietrei trecea prin cămaşa peticită. Luna se juca printre morminte, desena strigoi. Lîngă gardul de fier, cu urechile date spre ceafă, un cîine urla. Atunci i s-a făcut frică şi a urlat împreună cu cîinele. Nici o rugăciune nu l-a ajutat să se desprindă, şi cînd s-au întors, dimineaţa, băieţii l-au găsit atîrnînd moale în legăturile de frînghie. A purtat timp de două săptămîni semnele vinete pe braţe. Cînd a aflat ce se petrecuse, bătrînul pirat l-a bătut cu frînghia, apoi l-a strîns la piept. Mac Allen zîmbi. „E caraghios, de atunci nu mi-a mai fost frică. Mi-am risipit într-o noapte muniţia de spaimă pe toată viaţa..."

Mîna indianului îi atinse braţul şi Mac Allen se trase îndărăt, strîmbîndu-se şi înghiţind o înjurătură: Atahualpa îşi pusese palma chiar pe locul unde frînghia zdrobise braţul copilului de odinioară. „Atît de repede se poate călători în trecut?" Indianul îşi întindea degetul şi-i arăta un drum pe care Luna îl scosese din beznă. „Aurul! Drumul aurului!" Cu o clipă înainte încă mai era invizibil. Mac Allen desluşea acum lespezile aşternute cu grijă între doi pereţi scunzi, de piatră. Drumul pornea chiar din faţa lor şi se întindea, neverosimil de drept, către imensul marcaj sîngeriu al Lunii. Urca în pantă şi părea că duce, într-adevăr, în Lună.

Atahualpa se prosternă de cîteva ori, ghemuindu-se şi ridicîndu-se cu o surprinzătoare agilitate, apoi făcu un semn şi-şi puse tălpile pe lespezile între care creşteau mărunte ierburi argintii, vag suflate cu purpură lunară. Mac Allen îl urmă tăcut.

Vechea cale incasă suferise prea puţin din pricina vremii ce-i despărţea pe cei doi oameni cu ochi albaştri de divinul Inca, purtat în litieră de aur peste aceleaşi lespezi. Chiar dacă incaşii fuseseră constructori mai pricepuţi decît romanii, aşa cum susţinea Fray Miguel, buna stare a drumului era surprinzătoare. Urmărind jocul subtil al pietrelor ce alcătuiau pereţii scunzi între care păşeau, se întrebă chiar dacă drumul nu era cumva întreţinut de tribul lui Atahualpa. Indianul cunoştea atunci

fără îndoială cetatea și ascunzătorile unde se afla aurul. Își pipăi cuțitul. Dacă celălalt ar fi putut bănui...

Își aminti de serile petrecute în satul indienilor. Cei dintîi care-l luaseră drept un fiu al lui Viracocha fuseseră bătrînii, înspăimîntați de pielea lui albă, de ochii albaștri, de părul și barba roșie, de faptul că le vorbea limba. Înțelesese ce așteaptă de la el și intrase în joc, purtîndu-se firesc, așa cum cu toții se așteptau să-l vadă purtîndu-se, aspru și demn ca urmașul atîtor generații de Fii ai Soarelui. Încredințat că nicăieri n-ar fi putut afla o mai bună ascunzătoare, se bucurase cîteva zile de respectul superstițios și de vagile nădejdi pe care prezența lui le stîrnise. Spaniolii îl căutau, știa că făgăduiseră un premiu celui ce i-ar fi adus capul la Lima, dar era încredințat că oricare indian s-ar fi lăsat acum torturat și ar fi murit fără să-i trădeze ascunzătoarea, așa cum iubita lui Inca Manco primise să fie legată goală de un copac, biciuită pînă la sînge și, în cele din urmă, străpunsă de săgeți, fără să trădeze locul unde Manco se ascunsese pentru a organiza rezistența împotriva lui Pizzaro. Cu neînduplecatul cinism al aventurierului, se felicita de iremediabila naivitate a indienilor. Credința că zeii lor albi și bărboși se vor întoarce cîndva venind dinspre mare îi dăduse pradă conquistadorilor spanioli, pe care-i luaseră drept zeii așteptați, și nu învățaseră nimic din sîngeroasa tragedie prin care trecuseră. Aceeași credință neroadă îi făcea acum să-și plece frunțile înaintea lui Mac Allen, gata să-și jertfească ultimul strop de sînge pentru el.

— Gori, *spunea Atahualpa, aur... Inima străinilor e lacomă de aur. Ei nu știu că aurul e sîngele lui Viracocha și că noi l-am adunat pentru că e viață, pentru că totul se bucură și cîntă cînd aurul strălucește. Au făcut pînă și din aur moarte. Și ne-au ucis pentru aurul nostru.*

— Dar noi mai avem aur, mult aur, șoptise un bătrîn. Noi păstrăm viața.

Ochii lui Mac Allen sclipiră așa cum sclipiseră și atunci, în coliba indiană.

— Mîine vreau să văd aurul, spusese. Dacă e destul, bine. Dacă nu...

Se temea să vorbească prea desluşit. Nu le cunoştea îndeajuns credinţele şi se ferea să facă greşeli. Dacă l-ar fi avut cu el pe Fray Miguel...

Dar cei care-l înconjurau nu părură miraţi.

— Atahualpa are să te călăuzească mîine, răspunse bătrînul. Avem aur mult, ai să vezi. Noi păstrăm viaţa...

— Dar focul nu mai arde strălucitor. Flacăra pîlpîie. Au făcut vite de povară din Poporul Soarelui. Ne-au măcelărit ca pe nişte turme de lama. Sub biciul lor sîntem mînaţi în mine şi scoatem pentru ei aurul vieţii, argintul Lunii şi arama Pămîntului... Nu mai putem, Viracocha!

— Femeile noastre sînt roabele străinilor...

— Pămînturile noastre sînt pămînturile lor...

— Murim cu miile, istoviţi, flămînzi, bolnavi...

— Ne mor pruncii...

— Ne stingem în întuneric, nevăzuţi, neauziţi...

— Nu mai putem, Viracocha!

Glasurile urcau şi coborau într-o jalnică litanie şi Mac Allen nu mai ştia care dintre cei de faţă vorbea. Dar nu le asculta decît cu o ureche vaierul. Tot ce voia era aurul pe care avea să-l descopere a doua zi, aurul pe care cei de lîngă el îl păstraseră şi care aştepta să fie scos la lumină. Cu aurul lor va pleca în Europa. Toate uşile se deschid la sunetul aurului. În lături, faceţi loc, seniorul acesta vine din Peru! E încărcat de aur. Cheltuieşte într-o zi cît alţii într-un an. Al lui e palatul în curtea căruia foiesc slugile, palatul prin ferestrele căruia ţîşnesc cele mai vesele cîntece din Madrid şi unde se chefuieşte pînă-n zori. Are cei mai frumoşi armăsari din ţara arabilor şi cele mai frumoase roabe din ţările necredincioşilor, căci vine din Peru. Din Peru. Cu aur din Peru...

Mac Allen răsuflă adînc. Mai strîngea în pumn mînerul cuţitului şi plăselele sculptate îi apăsau dureros degetele. Trebuia să-şi regăsească liniştea. La două braţe înaintea sa, Atahualpa luneca prin noaptea umedă şi rece. Un liliac fîlfîi peste capul lui Mac Allen. Ajunseseră la marginea unei prăpăstii. Drumul se oprea chiar în buza întunecatei crăpături şi pornea din nou din muchea celuilalt mal, înroşit de Lună. O punte de liane trecea peste prăpastie. Mac Allen văzu trupul indianului legănîndu-se o dată cu fragila împletitură şi-şi aminti că o asemenea punte stră-

veche se rupsese nu de mult, zvîrlind în Apurimac niște călători. Tot Fray Miguel îi vorbise despre asta. Dacă se gîndea puțin... Nu era mult de atunci, nici măcar treizeci de ani. Și deodată zîmbi, pentru că cineva parcă-i șoptise la ureche:

— 20 iunie 1714?

Într-adevăr, nici treizeci de ani. Tatăl lui, bătrînul pirat, abia se cuibărise la Cuzco, părăsind tovărășia flibustierilor, împreună cu care brăzdase marea Caraibilor. Abia se însurase pentru a cine știe cita oară cu o cîrciumăriță spaniolă, și Cusi-Coyllor, indiana, îi mai dădea piept micului Mac Allen...

Pe celălalt mal, unde se oprise ca unul dintre chipurile cioplite pe care Mac Allen le văzuse în nord, lîngă malul lacului Michigan, Atahualpa aștepta. Ar fi putut rămîne acolo, fără să-și piardă răbdarea, ore și ore. Clătinindu-și barba roșie, Mac Allen puse mîna pe odgonul gros cît gîtul lui și începu să se legene pe puntea de liane, înaintînd. La mijlocul punții se opri și privi în fundul prăpastiei. Luminat de Lună, un schelet era întins lîngă un bolovan, de parcă s-ar fi culcat să doarmă acolo. De cînd dormea oare? Țeasta se rostogolise și odihnea la un braț de colivia pieptului. Sub greutatea lui Mac Allen, puntea oscila. Începu să se legene ca un scrînciob cînd pașii lui imprimară împletiturii mișcări contradictorii. Era o senzație plăcută, puțin amețitoare, de parcă trupul greoi ar fi adunat în el puteri și s-ar fi pregătit să se desprindă și să plutească. Dacă n-ar fi avut în fața ochilor făptura încremenită a indianului, Mac Allen ar fi scos un chiot zdravăn. Așa, se mulțumi să se legene peste vechiul schelet mai tare decît ar fi fost nevoie, iar cînd puse piciorul pe malul de piatră Atahualpa se urni ca o umbră.

Glasul pădurii nu se mai auzea de mult. Nu se auzea nimic. Norii pieriseră și stelele scăpărau în jurul Lunii însîngerate. „O noapte cum n-am mai trăit, își spuse Mac Allen, tulburat de o imensă așteptare. O noapte ca asta nu poate trece ca atîtea altele. La capătul ei e aur..." Nu se gîndea cum îl va ucide pe Atahualpa, se gîndea la aur. I se părea că deslușește așteptarea marii revelații a aurului în tăcerea umedă și rece a nopții, în absența vîntului, în lu-

necerea egală a indianului. Totul era așteptare, cerul și pămîntul se uniseră în așteptarea asta, concentrată în inima lui. Și deodată avu certitudinea faptului că tot ce trăise, toate luptele, tot ce simțise de cînd deschisese ochii și se zbătuse pentru ceva ce nu se lăsa identificat, pentru o năzuință obscură și tenace, bucuriile și înfrîngerile, totul se adunase spre a-l pregăti pentru noaptea în care pătrunsese.

— Cetatea Morților, rosti atunci Atahualpa, fără a-și întoarce fața către el.

Indianul se oprise și mîna lui întinsă arăta în noapte ceva ce ochii lui Mac Allen nu puteau vedea.

— Unde? strigă deznădăjduit și se aruncă înainte cu tot trupul, împingînd trupul zvelt al indianului.

Atahualpa abia avu vreme să-l cuprindă cu brațele, pentru a-l împiedica să se prăbușească. Se aflau pe buza unui mal pieziș și Cetatea Morților se zărea jos, în vale. Răsuflînd greu, Mac Allen privi ceea ce nici un alb nu mai văzuse.

Înroșită de razele Lunii, cetatea își desfășura armonioasa simetrie în golul unei uriașe pîlnii de piatră. Pereții stîncoși o înconjurau din toate părțile, trandafirii, ca înveliți în diafane petale.

— Crater de vulcan, șopti uluit Mac Allen.

Tăcut, Atahualpa începuse să coboare niște trepte săpate direct în peretele pieziș. Era o scară lină, înaintînd către uriașul peron de onoare al cetății. Mac Allen desluși încă de la înălțimea la care se aflau arhitectura severă a clădirilor. Nici un ornament nu părea să înveselească zidurile. Scări de piatră urcau, pe lîngă ele, către turnuri grave. Străzi drepte despărțeau clădirile dispuse în jurul unei piețe și-l înfioră priveliștea încă niciodată întîlnită a unei cetăți pustii. „Cetatea Morților. Toți morți. Și pietrele caselor, și lespezile străzilor, și praful. Ca o coborîre în iad..." Dar cetatea ce creștea parcă, venindu-i în întîmpinare pe măsură ce cobora treptele tocite de pașii morților, nu evoca iadul. Un calm deplin, o tăcere minerală, netulburată de mișcare...

Tîrziu în noapte, toate orașele pe care Mac Allen le cunoscuse se goleau de freamătul vieții. Dar ghicea întotdeauna respirația celor ce dormeau dincolo de ferestrele

întunecate și pînă și șobolanii furișîndu-se pe străzi dovedeau că orașele erau vii. În cetatea către care cobora o dată cu Atahualpa însă totul murise. Chiar numele cetății...

Acum, că indianul rupsese tăcerea, ar fi vrut să-l audă vorbind. I se părea că glasul puțin răgușit ar fi putut dezlega blestemul, înviind cetatea cereștilor Fii ai Soarelui. Dar Atahualpa tăcea.

— Ai mai venit aici, omule? întrebă, deși știa bine că celălalt mai vizitase cetatea.

— Da, răspunse laconic indianul.

— Singur?

O vagă mișcare a mîinii, putînd însemna și da și nu. Mac Allen simți deodată căldura ce urca din fundul pîlniei, din casele părăsite. „O moarte caldă" — îi trecu prin minte. Nu știa la ce înălțime se aflau — peste două mii de metri, în orice caz —, dar craterul vulcanului păstra rezerve de căldură. Monstrul de piatră nu era decît adormit. Într-o bună zi avea să se trezească într-o răscoală de flăcări și fum, sfărîmînd casele moarte, străzile moarte, amintirile. Nu era firesc să i se răpească aurul, cu care n-avea ce face?

Coborau într-una. Mac Allen încercă să-și închipuie scara de piatră însuflețită de neîncetatul du-te-vino al trupurilor suple, înfășurate în veșminte de culoarea sîngelui. Nu izbutea să se convingă că oamenii aceia trăiseră într-adevăr, că fiecare dintre ei avusese la dispoziție un număr de ani, multe zile și multe nopți pe care le irosiseră, hrănind cu ele impalpabilul balaur al timpului. Se strădui să-și reprezinte o nădejde, un scop precis care încordase toate puterile unuia dintre cei ce urcase și coborîse de mii de ori treptele tocite, al unuia care contribuise la tocirea lor și-și zdrobise odată degetele de la picior, împiedicîndu-se de muchea de piatră pe care acum o lăsase în urmă. Încercă să și-l închipuie așezat pe treapta încălzită de soare și frecîndu-și degetele învinețite, în vreme ce șuvoaiele altor trupuri curgeau indiferente pe lîngă el. Un prieten îl recunoștea, se oprea să-l întrebe ce pățise. Vorbeau despre neveste, despre copii și porneau mai departe împreună, împărtășindu-și noutățile. Prietenul fredona refrenul unui cîntec la modă, adus cu o zi înainte

de la Cuzco, dar celălalt îl întrerupea. Fiica lui cea mare era Fecioară a Soarelui și se zvonea că va fi jertfită lui Viracocha pentru vindecarea cerescului Inca, bolnav de două zile. Doi prizonieri de război fuseseră de pe acum uciși și pieile lor, umplute cu paie și cenușă, spînzurau în Casa Victoriei. Plin de bucurie, prietenul îl felicita pentru marea cinste de care va avea parte...

— Prostii! spuse cu glas tare Mac Allen.

Atahualpa își întoarse fața către el. Nu întreba nimic. Aștepta.

— M-am gîndit la ceva, se scuză Mac Allen, bucuros că celălalt urmează să coboare fără a se mai sinchisi de el.

Vechile povești ale lui Fray Miguel erau de vină că se gîndise la tot soiul de năzbîtii. Nu, oamenii care înălțaseră cetatea erau morți, definitiv, iremediabil morți, ei și lumea căreia îi aparținuseră. Nimeni și nimic nu-i putea face să retrăiască, nu putea scoate din neant ceea ce simțiseră. Își aminti de bila uscată pe care tot Fray Miguel i-o arătase cîndva. De față cu el o aruncase într-un pahar cu apă și bila stearpă se prefăcuse într-o floare albastră, încîntătoare. Era o jucărie căpătată de la un căpitan de fregată. Fray Miguel vorbise atunci despre moartea aparentă și despre triumful vieții, spunînd că jucăria era o parabolă. Dar se îmbătase cu siguranță, ca de obicei. Bietul Fray Miguel... Nimeni nu-i va aduna oasele nici pentru a le vîrî într-un butoiaș cu rom, care-i plăcea atît, darămite să le cufunde într-o baie din care să răsară viu, cu ochii lui de vulpoi, dornici de strălucirea aurului! Și numai Dumnezeu știe cît tînjise fostul dominican după comorile ascunse în cetățile morților...

Ajunseseră pe ultima treaptă. O stradă îngustă pornea printre două rînduri de pereți alcătuiți din cuburi aproape violete. Nu era o iluzie pricinuită de razele Lunii; Luna era acum galbenă și strălucitoare. Piatra violetă, de nuanțe diferite de la bloc la bloc, vibra în straniile focuri stinse ale tufului vulcanic. Era cald, și Mac Allen simți picături de sudoare adunîndu-i-se în barbă.

La capătul străzii inguste, zidurile se uneau, strîngînd între ele o poartă. Închisă, poarta Cetății Morților părea de culoarea pielii lui Atahualpa. Deasupra, în zidul violet, era cioplită din blocuri roșii o pasăre uriașă, ale cărei aripi larg desfăcute acopereau întreaga deschidere a porții. În jurul gîtului și la extremitățile aripilor, piatra era albă. Capul uriașului condor se desprindea amenințător din zid, iar ochii roșii priveau țintă la Mac Allen. Atahualpa se prosternase, cu fruntea lipită de piatra străzii. Apoi se ridică în genunchi și, cu ochii în ochii de rubin ai păsării sfinte, începu să cînte.

Melopeea nu tulbura liniștea nopții, glasul răgușit tremura în fața porții ca o altă expresie a liniștii. Cîntecul nu era nici trist, nici rugător. Mac Allen nu și-ar fi inchipuit niciodată că liniștea poate fi spusă atît de firesc, ca și cum o piatră a zidurilor ar fi prins glas. Ascultînd, privea foaia de aramă întinsă peste tăbliile de lemn ale porții și urmărea desenul de neințeles săpat în metalul neîntunecat de vreme. Se gindi din nou că mîini pioase frecau arama, păstrîndu-i lucirea roșiatică a pielii lui Atahualpa.

Indianul încetase să cînte. Se ridică și, punîndu-și palma în dreptul feței pentru a nu vedea fața lui Mac Allen, rosti rar și apăsat:

— Omul alb nu l-a mințit pe Atahualpa.

— Ce vrei să spui? se miră Mac Allen.

— Omul alb nu s-a rugat lui Pachacamac cind ne-a scos înainte Drumul Lunii, și drumul nu s-a ascuns. Nu s-a rugat lui Viracocha cind ne-a scos înainte Poarta Condorului și poarta nu s-a ascuns. Omul alb a grăit drept. Fiii Soarelui trăiesc în el. Intră în cetatea ta, prieten al celor de jos!

— Poți să mă privești fără teamă, Atahualpa, spuse Mac Allen, stăpînindu-și rîsul, pe cînd indianul se plecă demn, mulțumind.

— Așteaptă, adăugă apoi, întorcîndu-se către treptele pe care adineauri le coborîseră amîndoi și pierind după un cot.

Mac Allen așteptă sub privirile rele ale condorului de piatră. Il fulgeră bănuiala că Atahualpa pleca, lăsîndu-l singur în fața porții. Ei și? Nu-l legase, ca odinioară prie-

tenii de joacă, dar cetatea apărată de pasărea cu ochi de rubin era tot un cimitir. Un loc pustiu, prin care putea cotrobăi în voie. Cu atît mai bine dacă nu era nevoit să-l ucidă pe Atahualpa. Ochii albaștri și părul roșu îl încredințaseră că Mac Allen era coborîtor din Manco Capac, întemeietorul dinastiei incase. Fray Miguel jura că fabuloasele cetăți a căror poziție nu fusese trădată cuceritorilor spanioli ascundeau atîta aur că merita să-ți dăruiești sufletul diavolului pentru a descoperi una dintre ele. Aurul se afla acum aici, dincolo de Poarta Condorului...

Un zgomot de pietre izbite răsună și lui Mac Allen i se păru că pliscul de piatră al condorului se casă amenințător. Cele două laturi ale porții înaintau încet. În deschizătura lor, trupul lui Atahualpa se arătă pentru o clipă, ca o statuie turnată din arama tăblițelor roșcate, apoi porțile se deschiseră larg. Mac Allen își înăbuși strigătul de triumf : în partea dinspre cetate lemnul le era acoperit cu foi de aur. Și-și înfrînă cu greu o pornire lacomă, băgînd de seamă că Atahualpa își prinsese de sfîrcurile urechilor niște discuri de aur. Inele groase de aur îi înconjurau gleznele și brațele, în locul podoabei verzi cu care venise. Masca încremenită a feței arămii strălucea, cînd indianul rosti solemn, dîndu-se în lături pentru a-l pofti pe Mac Allen să înainteze pe strada largă :

— Cetatea e a ta, intră !

Nici un fir de iarbă nu creștea între lespezile aliniate sub clarul de Lună. Zidurile care mărgineau strada erau întrerupte din loc în loc de deschideri trapezoidale, tocuri ale unor uși inexistente. Mac Allen văzu în ramele lor de piatră curți în jurul cărora se ridicau de fiece dată cîte șase clădiri, închise între zidurile pe lîngă care trecea. Pe măsură ce înainta pe strada dreaptă ca o panglică de piatră simțea că tăcerea se făcea tot mai apăsătoare. O amenințare nelămurită se desprindea din mulțimea blocurilor adunate cu răbdare și știință pentru a alcătui cetatea. Nicăieri nu se vedeau semnele descompunerii. Nici o lespede nu se deplasase, nici o piatră nu alunecase din vreun zid și-i era cu neputință să creadă că voințele care se încordaseră pentru a imprima materiei severul echilibru geometric ce-l înconjura își epuizaseră valențele, mistuindu-se pentru totdeauna. Dincolo de șirul zidurilor

așteptau oameni, pîndeau, poate. Sau plecaseră cu toții la cine știe ce serbare și trebuiau să se înapoieze de îndată, însuflețind cetatea. „Cetatea Morților?" — se întrebă singur. Nici o ruină nu-l întîmpinase... Și înțelese că tăcerea i se părea amenințătoare pentru că nu se simțea pătrunzînd într-un cimitir, unde nu putea supăra pe nimeni, ci într-o cetate în care nu fusese poftit. „Cetatea e a ta" — spusese totuși Atahualpa Hotărî să nu se despartă de el înainte de a lămuri cum stăteau lucrurile. Poate că totul ar fi arătat altfel la lumina zilei, poate că Luna estompa spărturile, restituind cetății aparența integrității? „Nici n-am băgat de seamă dacă a închis poarta" — își spuse deodată, fără să știe ce-l făcuse să-și amintească de Poarta Condorului. Era gata să întrebe, cînd indianul se opri în dreptul uneia dintre deschiderile trapezoidale care întrerupeau opacitatea zidurilor.

Intrară pe sub tocul de piatră și pătrunseră într-o grădină. Mac Allen nu-și crezu ochilor cînd văzu aleea pietruită cu lespezi roșii trecînd printre două șiruri de arbuști pitici, dincolo de care se întindeau porțiuni simetric plantate cu iarbă. Flori ciudate își ridicau corolele într-o țesătură pe care numai mîna unui grădinar o putea compune. Aleea roșie ducea către un bazin de piatră neagră, în apa căruia se oglindeau chipuri pe care le socoti hidoase. Statui înconjurau bazinul.

Sigur de sine, indiferent la tot ce-l uluia pe Mac Allen, Atahualpa se îndreptă către un pavilion, roșu ca lespezile aleii. Acoperișul strălucitor, cu marginile ușor curbate ca borurile unui sombrero, nu putea fi decît de aur. Niște trepte largi duceau către poarta albă, însemnată cu desenul unui condor roșu. Mac Allen își spuse că foile de aur ale acoperișului și ale porților, fără a mai vorbi despre podoabele purtate de Atahualpa, i-ar fi ajuns cu prisosință. Dar dacă avea să mai descopere și altele? Hotărî să nu se pripească.

Atahualpa se mișca nestînjenit, urca treptele. Apoi deschise poarta și intră. Cînd se ivi din nou în prag ținea în mîna dreaptă o faclă înfățișînd un omuleț schimonosit, cu fața ridicată. Din gura larg deschisă a omulețului țîșneau flăcări și Mac Allen se întrebă cum de izbutise Atahualpa

să aprindă facla atît de repede. Acum, nemişcat ca o statuie, indianul aştepta.

Intrară într-o încăpere mare, goală, cu pereţii străpunşi de patru ieşiri îndreptate către cele patru puncte cardinale. Atahualpa dădu în lături împletitura aurie dinspre răsărit şi Mac Allen se pomeni într-o încăpere mai mică, ai cărei pereţi, violent coloraţi, nu închideau decît o lădiţă de aur, aşezată de-a dreptul pe podea. Indianul înălţă capacul şi scoase dintr-însa o multicoloră mantie alcătuită din pene de colibri, pe care o puse peste umerii lui Mac Allen. Lipsită de greutate, mantia îi conferi o frumuseţe barbară, primitivă şi rafinată.

— Ce dracu faci ? fu cît pe ce să întrebe, dar, impasibil, indianul îl duse din nou în încăperea cea mare, îndreptîndu-se de astă dată către împletitura liliachie ce acoperea ieşirea dinspre apus.

Facla pe care o ridica deasupra capului îşi răsucea limbile de foc, zvîrlind pe pereţi umbre neliniştite. Hotărît să nu-i trezească bănuielile, Mac Allen nu se împotrivi. Cea de-a doua încăpere adăpostea un sipet cioplit dintr-o piatră violetă, în care flăcările jucară ca nişte peştişori în apa unui bazin. Atahualpa scoase din sipet un şirag de ametiste mari cît nucile şi-l trecu pe după gîtul lui Mac Allen. Nici unul dintre ei nu scoase o vorbă.

În a treia încăpere, aşezată către nord şi despărţită de sala centrală printr-o împletitură roşie, Mac Allen trebui să se descalţe, schimbîndu-şi cizmele scîlciate pe nişte sandale roşii şi uşoare ca nişte mănuşi. Iar cînd, după împletitura verde a celei din urmă încăperi, Atahualpa îi trecu în jurul braţelor nişte inele masive, tăiate din două imense smaralde, Mac Allen simţi o stranie linişte cuprinzîndu-l ca o apă densă şi privirile i se puseră, grele, pe faţa arămie a indianului. I se păru că desluşeşte în ochii lui albaştri o aşteptare ciudată.

— Ce te uiţi aşa ? ar fi vrut să-l întrebe, dar liniştea pe care abia adineauri o simţise făcu loc unei senzaţii tulburi.

I se părea că ceva se zbate în fiinţa lui, că din dreptul celor două brăţări de smarald pornesc nişte furnici care-i aleargă pe sub piele în umeri, se răspîndesc în coşul pieptului şi se ciocnesc în inima care-şi iuţise deodată bătăile.

Deschise gura și trase aer în plămîni. Tot trupul îi era străbătut acum de fiori. Încercă să se stăpînească, dar capul îi zvîcnea. O putere străină se strecura în ființa lui, se infiltra cu tot mai multă vigoare în miezul crud al făpturii, acolo unde se nășteau simțăminte și gînduri. Se împotrivi. Vinele gîtului i se umflară cînd strînse din dinți într-o crîncenă tentativă de a se regăsi. Căutătura îi era acum încărcată de hotărîrea ucigașă pe care o tot amînase? Atahualpa șovăi și-i căzu la picioare.

— Mai departe, spuse Mac Allen, înfiorîndu-se la auzul propriului său glas.

Rostise cuvintele în aceeași limbă quichua în care vorbise și pînă atunci, vechea limbă a incașilor învățată de la doica lui, Cusi-Coyllor, dar cuvintele răsunaseră cu altă sonoritate, mai dură, ca și cum altcineva le-ar fi articulat în locul lui. Pe podea, Atahualpa se tîra acum și, așa, tîrîndu-se, ieși din încăpere. Mac Allen îl urmă ca-n transă. Totul era ciudat și nu-și putea da seama de ce, în ciuda a tot ce trăia neobișnuit, simțămîntul straniu al unei imposibile regăsiri începea să-l cuprindă. Ca și cum doi oameni s-ar fi înfruntat în inima lui, resimțea patima veche a aurului, avidă și gata la orice pentru a se satisface, dar și o neașteptată duioșie, un fel de bucurie generoasă deșteptată de gîndul aceluiași aur. Și vag, atît de vag că nici n-ar fi fost poate în stare să identifice ceea ce simțea, îl cutreieră bănuiala că ceva avea să urmeze, că trebuie să urmeze și că, dacă s-ar strădui, ar putea spune în ce consta șovăitoarea presimțire. Era un simțămînt pentru care nu găsea cuvinte (cuvintele în stare să-l exprime nu fuseseră născocite, poate), dar își spuse că așa trebuia să se întîmple cu cel ce vizita după multă vreme, la bătrînețe, cetatea în care-și petrecuse copilăria și pe care n-o mai văzuse de atunci: nu știa ce-l va întîmpina după colțul străzii, dar știa că va recunoaște priveliștea de îndată ce i se va ivi înainte. Numai că Mac Allen se afla pentru întîia oară în Cetatea Morților...

În marea încăpere din care porneau cele patru ieșiri mascate de împletiturile colorate, Atahualpa așezase facla într-o scoabă prinsă-n perete. Lumina juca pe pielea indianului, ca și cum mușchii i-ar fi fost înveliți în flăcări. Mac Allen îl văzu străduindu-se să urnească un belciug

fixat în perete, sub facla arzind cu un sfîrîit egal, întrerupt de trosnete pe care doar intensitatea tăcerii îi îngăduia să le perceapă. Se surprinse constatînd că nu-l ajută, așa cum ar fi socotit firesc să facă pînă adineauri. Dar știa că nu trebuie să-l ajute, că Atahualpa s-ar fi îngrozit dacă mîinile li s-ar fi atins acum pe metalul belcingului, și începea să-l cuprindă o stranie nerăbdare.

— Mai repede, spuse. Mai repede!

Indianul scoase un geamăt cînd izbuti să tragă inelul înțepenit. Ca un fel de oblon orizontal, o parte a dușumelei lunecă scîrțîind, și Mac Allen știu că asta trebuia să se întîmple, că asta așteptase. Liniștit acum, se îndreptă către treptele ivite sub ferestruica deschisă în dușumea și începu să le coboare fără a arunca măcar o privire către Atahualpa, care apucase din nou facla și-i lumina de sus drumul, necutezînd să-l urmeze. Nerăbdarea lui Mac Allen pierise. Era calm și sigur pe sine.

Treptele aveau fiecare altă culoare. Aerul era cald. La capătul treptelor se deschidea o încăpere rotundă, albastră ca tăiată într-un imens safir, și-n mijlocul ei, pe o coloană șlefuită din cleștar de stîncă, se afla o cutie transparentă. Mac Allen crezu că recunoaște obiectele pe care le cuprindea, înainte de a le fi văzut într-adevăr. Fără grabă, solemn, scoase din cutie și-și prinse de frunte sfînta mascapaicha, semnul puterii. Apoi luă cele două discuri de aur, acoperite cu desene subtil gravate, și și le atîrnă de urechi. Nu se miră că-și găsise loburile perforate. Deși nu-și amintise pînă atunci că tăcuta Cusi-Coyllor i le străpunsese cîndva, în copilărie, îi revăzu deodată zîmbetul ca o străveche hieroglifă și-i auzi glasul vibrînd în aerul cald al Cetății Morților :

— Așa, floarea mea de chinchircoma! Acum ești pregătit pentru Viracocha, cuceritorul...

Încălzite de trupul lui, brățările de smarald se încinseseră și le simțea fierbinți, ca pe niște manșoane metalice. Fără să-și dea seama ce face, încercă să le scoată. Dar nu izbuti. Își aminti că Atahualpa i le trecuse lesne pe braț și-și spuse că brățările se contractaseră, luînd dimensiunea brațelor lui. Cum se putea contracta smaraldul? Privindu-le pentru întîia oară stăruitor, văzu că se înșelase. Strălucirea verde și netezimea lor îl făcuseră să

creadă că brățările erau dăltuite din două imense nestemate, acum însă i se părea că fuseseră turnate dintr-un ciudat metal verde. Un zumzet lin pornea din necunoscuta materie a brățărilor, de parcă în fiecare dintre ele ar fi fost închis cîte un bondar. „Nu există un metal verde" — spuse rar și tare Mac Allen. Dar nu era sigur. Fray Miguel ar fi știut, era învățat.

Neobișnuite cu greutatea discurilor de aur, urechile începeau să-l doară. Făcu un efort să-și îndrepte capul și auzi un glas tremurat, glasul unui bătrîn pe patul morții:

— Nimeni nu trebuie să-și ridice privirile asupră-ți și să rămînă în viață, de ți-ar fi și frate...

Iar înțelegînd că aude o străveche poruncă dintr-un timp apus, Mac Allen își spuse că era și nu mai era el. Avea amintiri pe care nu le trăise, dar nu uita nimic din tot ce i se întîmplase cîndva.

— Vezi, Fray Miguel... șopti cu o dureroasă mustrare, fără să priceapă pentru ce voia să-l mustre pe răposatul dominican.

Apoi își plimbă privirile peste pereții albaștri și răsuflă adînc. Nu mai avea de ce zăbovi acolo. Îl regăsi pe Atahualpa în capul scărilor, așteptînd răbdător. Cu facla ridicată, nu se uita la el. Privea țintă către bolta pe care flăcările și umbrele jucau.

— Vino, spuse Mac Allen, îndreptîndu-se către ieșire, ca și cum ar fi știut că dorințele-i ajunseseră porunci.

Străbătu încet aleea pietruită cu lespezi roșii, oprindu-se doar pentru o clipă în dreptul bazinului. Cînd se aplecă peste apa lui neagră nu-și recunoscu fața, dar se recunoscu. Devenise un altul. Ca un copil supărat, vîrî mîna in apă pentru a-i tulbura oglinda, dar și-o retrase îndată. Apa era fierbinte.

— Vino, spuse încă o dată.

Nu se întoarse să verifice dacă Atahualpa îl urma, era sigur că nu poate să nu-i calce pe urme. Voi să-și urmeze drumul, să pășească mai departe pe aleea care avea să-l scoată din grădină, dar picioarele nu-l ascultară. O ciudată putere îi lipise tălpile de lespezile roșii și-l încercă, scurt și violent, senzația unei oboseli neobișnuite. „Ce-i cu tine, Mac Allen ?" — încercă să glumească, dar cuvintele

nu apucau să se închege din sunete, de parcă le-ar fi rostit în ceață. Pe brațe, cercurile de metal verde îi ardeau pielea. I se păru că și discurile de aur se încălziseră și-și duse palmele la urechi. Discurile erau fierbinți. „Ciudat" — gîndi. Și o neliniște nemaicunoscută îl cuprinse auzind că, în locul cuvîntului pe care-l gîndise, spusese pentru a treia oară :

— Vino !

Abia acum băgă de seamă că o altă alee se desfăcea de lîngă bazin, descriind împreună cu aleea roșie un unghi drept. Tăia peluza presărată cu ciudatele flori, care-l uimiseră de cum intrase în grădină. Nu o deslușise din capul locului pentru că aleea era pietruită cu lespezi verzi, de culoarea ierbii, dar simți o ușurare vădită, recunoscînd-o. Și nu mai întîmpină nici o piedică de îndată ce apucă pe aleea verde. Cineva sau ceva îl conducea (avea să-și dea seama încă de cîteva ori că unele direcții îi sînt interzise și că e silit să meargă pe un anume drum), așa că renunță să se împotrivească. Înainta încet prin mijlocul țesăturii vegetale argintate de Lună, lăsînd parcă tot mai mult în urmă ce fusese și devenind mereu mai mult un altul. O ușoară amețeală îl făcea să pășească de parcă n-ar fi avut greutate. Mai încercase nu de mult o asemenea plăcută amețeală, dar nu-și putu aminti cînd și unde. Se surprinse, în schimb, întrebîndu-se dacă Ollantay sfîrșise de lucrat statuia de argint ce trebuia ridicată în Casa Lunii.

Era cald, din ce în ce mai cald. O coloană de fum se înălța undeva, în direcția către care se îndrepta acum, și privirile i se ațintiră neliniștite asupra fumului pe care nici o adiere nu-l făcea să se clatine. În străfundul unor amintiri cu care era silit să se identifice palpita o teamă atavică, străină de Mac Allen, teama celuilalt. Și simți deodată că amețeala nu mai era plăcută, deși pașii îl duceau încă ușor, ca în ațîțătoarea euforie pricinuită de golirea multor butelii cu coca. „De ce coca ? — gîndi cu un efort înecat într-un fel de mirare amorfă, el nu bea coca. El bea rom. El ? Care el ?..." Se întoarse fără veste, ca pentru a-l căuta pe celălalt, omul care devenise el. Înspăimîntat, deoarece nu bănuise că are să se întoarcă, Atahualpa se ghemui cu fața la pămînt.

— Cine sînt eu? întrebă Mac Allen cu glas tare.

Dar chiar cînd își auzi cuvintele se miră de ciudățenia întrebării, deoarece acum știa că era Mayta Yupanqui, Fiul al Soarelui. Din clipa aceea, de parcă își împliniseră menirea, nu mai simți arsura brățărilor metalice, nici fierbințeala discurilor de aur. Doar amețeala nu-l părăsi, amețeala neliniștitoare și teama de coloana întunecată, pe care o deslușea tot mai lămurit, unind Pămîntul cu cerul.

Curînd, aleea verde îl scoase în piața cetății. Drept și nemișcat, îmbrățișă cu privirea zidurile falnice, treptele largi și turnurile. O mîndrie calmă îi umplu pieptul și trăsăturile-i căpătară frumusețea demnității. Își desfăcu larg brațele, ca pentru a-și strînge lîngă inimă cetatea, și-n clipa aceea îl covîrși durerea gestului inutil: totul era mort, pustiu și mort. Grele, brațele-i căzură în lungul trupului. Fruntea dominată de sfînta mascapaicha se plecă și de pe buzele lui se ridică, tremurător, vechiul cîntec al împăratului Pachacutec, pe patul de moarte:

„Ca o floare de cîmp m-am născut,
Ca o floare am fost îngrijit în tinerețe,
Am atins vîrsta bărbăției, am îmbătrînit,
Acum mă veștejesc și pier..."

Apoi rămase o vreme cu fruntea plecată, ascultînd ecourile stinse ale propriului său glas. Doar geamătul înăbușit al lui Atahualpa îi răspunsese, geamătul poporului oropsit de năvălitorii de dincolo de ocean. Mai putea încerca să-l smulgă din robie? Așa cum stătea în fața treptelor severe ale Casei Soarelui (nu fusese nevoit să-l întrebe pe Atahualpa pentru a ști că se află în dreptul casei incandescentului său părinte), era dominat de sumbra coloană de fum care pornea dinăuntrul templului și atingea Luna, oprită acum deasupra acoperișului de aur.

Cu inima grea, urcă scara. În clipa cînd puse piciorul pe prima treaptă, o zguduitură năprasnică îl făcu să se clatine. Din fundul Pămîntului se ridică un muget sălbatic, și coloana de fum tresări, pieri pentru o clipă, apoi crescu în volute pentru a se preschimba într-o imensă pîlnie întunecată, care acoperi Luna. În inima pămîntului, amenințătoare, băteau tobele marilor dezastre. Miasme grele pluteau în văzduh.

— Vin la tine, părinte al meu, spuse Inca Yupanqui.

Şi, suind treptele de piatră, pătrunse în templu. Deşi era întuneric şi fumul îi intra în ochi, văzu. Dar Atahualpa alerga în jurul pereţilor şi torţele se aprindeau una cîte una. Din ce în ce mai puternic strălucea marea statuie de aur a Soarelui şi cele şase mogîldeţe din faţa ei se desprindeau tot mai mult din beznă, ca nişte glorioase amintiri, străpungînd negura vremilor.

Toate torţele ardeau acum, şi Atahualpa se făcuse nevăzut. Fumul lor se unea cu cel ce ţîşnea din fundul Pămîntului, în spatele statuii de aur, ţesînd un văl întunecat, care-şi unduia faldurile între pereţii de piatră şi încerca zadarnic să se ridice prin mica deschizătură croită în acoperiş. Fiul Soarelui îşi înălţă braţele către strălucitorul lui părinte. Ochii roşii ai torţelor îi urmăriră gestul, salut şi rugă deznădăjduită. Ultimul Inca se răsuci apoi fără grabă şi făcu faţă celor şapte tuyana, tronuri scunde de lemn roşu, acoperite cu ţesături scumpe.

Pe şase dintre ele înţepeniseră mumiile împodobite ale strămoşilor lui. Toţi păreau bătrîni ca vremea, deşi unii muriseră tineri, toţi îşi aţinteau asupra lui privirile ochilor calpi şi-şi rînjeau dinţii, pe care buzele subţiate nu mai izbuteau să-i acopere. Cranii învelite în piei tăbăcite, capetele puternicilor Fii ai Soarelui păreau întruchiparea amară a dispreţului. Moaştele uscate ale mîinilor se încleştau încă pe bilele genunchilor, cu o crudă şi încăpăţînată voinţă.

— Pace, spuse Mayta Yupanqui, înclinîndu-se înaintea fiecăruia.

Dar tresări cînd dădu cu ochii de cel de-al şaselea Inca, în ale cărui trăsături desfigurate îşi regăsi parcă propriile-i trăsături.

— Tu, prin urmare..., şopti. Şi adăugă, încercînd să-şi stăpînească glasul: Vă ascult, părinţi ai mei.

Apoi se aşeză pe cel de-al şaptelea tuyana, pregătit parcă pentru el. Nu mai simţea fumul înecăcios şi nu-şi şterse ochii, înlăcrămaţi de înţepături. Încremenit pe tronul cioplit din preţiosul lemn roşu, părea că plînge asupra cetăţii şi poporului său. Dar aştepta sfatul cereştilor lui înaintaşi, înainte de a încerca să ridice din nou cetatea în

lumina din care căzuse. Privea chipurile descarnate ale mumiilor și ochii lor de piatră îl priveau. Vorbeau în tăcere, prin tăcere. Sub marea statuie de aur, vizibilă doar pentru ochii morți ai mumiilor și pentru cei orbi ai ultimului Inca, istoria defila într-o solemnă paradă. Erau procesiuni rigide și lupte îndîrjite, serbări unanime cu victime jertfite zeilor, dar și nenumărate mulțimi trebăluind harnic pe ogoare, meșterind fără preget între pereții atelierelor, ospețe vesele în mijlocul cărora barzii amauta cîntau faptele vitejești ale strămoșilor. Apoi soseau oamenii de fier de dincolo de ocean, pe pielea cărora săgețile lunecau fără putere, oamenii lacomi de aur, cu spada într-o mînă și crucea în cealaltă. Țevi de fier scuipă foc și fier. Flăcările înghit satele și rugurile mistuie trupurile căpeteniilor, cărora Fray Vincente de Valverde le cere să moară creștine, pentru a nu ajunge în iad. De sub pămînt, înăbușite, răsunau tobele în cinstea celor căzuți. Toți cuceritorii imperiului sfîrșeau prin a se ucide unii pe alții pentru a pune mîna pe aur și diavolul episcop de Cuzco, Fray Vincente, era prins de indieni, care-i spuneau: „Ce-ai vrut să vezi toată viața ai să vezi acum!" și-i turnau aur topit în ochi.

Coloana de fum încetă brusc să se înalțe, apoi țîșni cu o neașteptată putere și scîntei îi străbătură bezna otrăvitoare. Una cîte una, torțele se zbăteau deznădăjduit, ca niște suflete chinuite, și se stingeau în tăcere, fumegînd. Statuia Soarelui era luminată acum doar de scînteile zburătoare din inima coloanei de fum. Afară, fumul greu învăluise cetatea și lumina zilei născînde nu izbutea să-l destrame.

— Fiu al Soarelui! chemă deodată, în liniștea templului, un glas solemn ca sunetul marilor cochilii în care luptătorii suflă înaintea atacului.

Trecuseră ceasuri multe de cînd Atahualpa se ascunsese și acum stătea în pragul Casei Soarelui, ținînd în dreptul feței o țesătură udă. Strigă de trei ori, apoi pătrunse în clădirea invadată de fumul otrăvitor. Se îndreptă către cel pe care-l călăuzise către Cetatea Morților și, îngenunchind, îi atinse mîna. Mîna era rece. Atunci se ridică, aprinse facla cu care venise și apropie flacăra de fața celui ce ocupa al șaptelea tuyana. Larg deschiși, cu

albul înroşit de muşcăturile fumului, ochii albaştri îl priveau fără să vadă.

— Odihneşte lîngă părintele tău, spuse Atahualpa. De ţi-aş fi putut lua locul... Dar omul pe care-l încearcă invidia îşi face sieşi rău.

Cu mişcări lente trase brăţările de metal verde de pe braţele înţepenite şi, plecîndu-se, sărută piatra în dreptul picioarelor celui rămas printre mumiile care rînjeau. Apoi părăsi templul.

Nimic nu se putea citi pe faţa lui cînd străbătu într-un tîrziu uliţa satului din care plecase împreună cu Mac Allen şi nici cînd pătrunse în coliba în care, nemişcat, un bătrîn şedea pe o împletitură zugrăvită în culori ţipătoare. Tăcut, se aşeză alături de el. Prin deschizătura ferestrei, o rază de aur se strecura înăuntru, încălzind spinarca bătrînului.

— Inca a văzut faţa părintelui său, spuse încet Atahualpa.

— A plecat liber şi împăcat?

— Da, spuse cu glasul sugrumat Atahualpa. Brăţările jertfei au cîntat. Poporul Soarelui poate nădăjdui?

Bătrînul îşi ridică privirile către idolul aşezat în fundul colibei. Se sculă şi, îngenunchind la picioarele chipului strălucitor în nepăsarea aurului, rosti chinuit, ca şi cum fiecare cuvînt ar fi fost cîte o bucată roşie, smulsă din inima lui:

— Nu mai putem, Viracocha... Ţi-am trimis un sol să-ţi spună că ne stingem. Primeşte jertfa noastră, Viracocha!

Dintr-o colibă alăturată răsună ţipătul strident al unui nou-născut. Sfîrşit de puteri, bătrînul căzu pe podeaua de lut. Soarele îi aşeză o mască de aur pe faţă.

Am pus pe masă cu băgare de seamă ultima filă îngălbenită a manuscrisului şi m-am uitat la bărbatul cu trăsături severe, care mă urmărise tăcut în vreme ce citeam strania povestire.

— Ei bine? a întrebat.

Stînjenit, am evitat să-i întîlnesc privirile. Nu puteam înţelege pentru ce stăruise să las totul baltă şi să vin îndată.

— Pari dezamăgit...

Constatarea ironică era subliniată de zîmbetul care-i însoțise cuvintele, așa că, ridicînd din umeri, am rostit încruntat:

— Nu știam că vă pot interesa asemenea... asemenea...

— Speculații? mi-a întregit fraza. Voi, tinerii, sînteți întotdeauna mai categorici decît noi, care am trăit destule și știm, poate, ceva mai multe...

— Nu contest povestirii unele merite literare, am încercat să mă justific. Ideea e de ajuns de ingenioasă: aventurierul plecat cu gîndul de a-și ucide călăuza piere în mod neașteptat, presupusa victimă dovedindu-se a fi premeditat uciderea celui ce voia s-o răpună... Apoi, mobilurile celor doi protagoniști, lăcomia de aur a aventurierului și idealul superior al indianului, ucigînd pentru ceea ce consideră drept cauza poporului său, constituie un contrast semnificativ. Autorul are și unele cunoștințe despre faimoasele „cetăți ale morților", dar...

— Dar?

— Nu pricep întrucît ne poate interesa pe noi, oameni de știință, relatarea fantezistă a transformării aventurierului într-un fel de erou incas!

N-am mai adăugat că mă așteptau destule treburi și că nu vedeam pentru ce trebuisem să le las pe toate ca să citesc o povestire fantastică. Liniștit, profesorul a tras către el manuscrisul și a bătut de cîteva ori cu palma filele îngălbenite, pătate de flori de mucegai. Trăsăturile îi redeveniseră severe. Mă așteptam să citeze din Shakespeare, marea lui slăbiciune, așa cum făcea ori de cîte ori se pregătea să argumenteze.

— „Se află pe Pămînt și în cer, Horatio, mai multe decît a visat filozofia noastră", a rostit, într-adevăr, clătinîndu-și capul cărunt. Arheologia pornește de la concret, de la vase, arme și unelte, de la inscripții și opere de artă, pentru a reconstitui apoi, cu ajutorul imaginației, lumi dispărute. Fără imaginație, dragul meu, se poate redacta un inventar, dar nu se poate face știință...

— Dați-mi voie, am încercat să-l întrerup, dar a ridicat glasul.

— Nu, acum dă-mi tu voie. Manuscrisul ăsta, așadar, a fost descoperit acum trei zile în ruinele mănăstirii San Domingo, dărîmată, cum bine știi, în urma marelui cutremur care a pustiit Cuzcoul. Mănăstirea, știi și asta, a fost înălțată peste un vechi templu al Soarelui, și zidurile incase au rămas în picioare, deși edificiul spaniol, construit mai recent, s-a prăbușit. Ciudat, dar fără legătură aparentă cu povestirea noastră, care datează de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și relatează o întîmplare petrecută (sau închipuită ca petrecîndu-se) la mijlocul aceluiași secol. Autorul a rămas necunoscut. Și poate că nici eu n-aș fi dat atenție povestirii lui dacă azi dimineață...

S-a întrerupt. A tras sertarul mesei, din care a scos și a așezat lîngă vechiul manuscris o sclipitoare piatră verde. Mi s-a părut că e o placă de smarald.

— Îmi dați voie? am întrebat.

Dar chiar în timp ce întindeam mîna să apuc obiectul, am înțeles că repetasem eroarea lui Mac Allen. Fragmentul pe care-l țineam în mînă era lat de o palmă, avea două degete grosime și prezenta o curbură accentuată. Toate suprafețele îi erau admirabil șlefuite, în afara a două margini, cu evidente semne de spărtură. Greutatea fragmentului trăda îndată metalul. Îl aveam de puțină vreme în mînă și mi s-a părut că și începuse să se înfierbînte, cu un zumzăit abia perceptibil. Am tresărit și l-am pus repede pe masă.

— Nu te teme, a zîmbit profesorul. E doar un fragment...

— Dintr-o „brățară a jertfei"? am întrebat uluit, amintindu-mi de termenul întîlnit către sfîrșitul povestirii pe care abia o ironizasem.

— Printr-o fericită coincidență, mi-a fost adus azi dimineață. Mai e nevoie să-ți repet citatul din „Hamlet"?

Încă neîncrezător, am apucat din nou fragmentul verde, care sclipea în focurile smaraldului. Marginile sparte lăsau să se vadă structura poroasă din interiorul neobișnuitului metal, străbătut de vine negre și roșii.

— Analizele de laborator sînt categorice, a mai spus profesorul. Un asemenea metal sau aliaj e necunoscut pe Pămînt.

O vreme am tăcut amîndoi. Căutam o explicaţie logică şi mă întrebam cine a putut aduce în regiunea Anzilor brăţările de puterea cărora nu mă mai îndoiam, brăţările care constituiau nişte neverosimile aparate în stare să condiţioneze în asemenea măsură un individ încît să-l transforme în contrariul său. Ce fel de unde, de biocurenţi, de linii de forţă puteau declanşa aceste aparent inofensive brăţări verzi? Şi cum puteau introduce noi scheme şi amintiri într-o conştiinţă gata formată? Tulburat, îmi aminteam că vechii incaşi cunoşteau secretul, de mult pierdut, al enigmaticului lichid cu care stropeau pietrele pentru a le muia şi a sculpta în materia cea mai dură ca într-un bloc de unt. O dată uscate, pietrele îşi recăpătau duritatea... Oare nu moşteniseră şi formula necunoscutului emolient de la cei ce lăsaseră în urmă brăţările metalice, cu sclipiri de smarald?

— Şi cine erau ei? am întrebat cu glas tare.

Eram atît de răscolit încît nu mi-am dat seama că nu mai raţionam în gînd. Dar profesorul n-a părut mirat. Dimpotrivă, a înţeles chiar sensul întrebării.

— Nu te temi că răspunsul trebuie să fie cel puţin la fel de fantastic ca povestirea pe care ţi-am dat s-o citeşti? a spus, iar faţa i-a rămas gravă, în ciuda ironiei incluse în cuvinte.

— Doar nu vreţi să vă referiţi din nou la zeii bărboşi cu pielea albă... la atlanţi...? am bîlguit.

— Ba da, dragul meu. Şi cine ştie, poate chiar la cei care i-au vizitat cîndva pe atlanţi, coborînd dintr-o lume pe care nici n-o bănuim! Nu uita că metalul brăţărilor e necunoscut pe Pămînt.

Tăcuţi, din nou, priveam amîndoi metalul verde. Dacă ar fi fost în stare să povestească prin cîte mîini trecuse, prin cîte lumi, pînă să poposească pe masa de lucru a unui arheolog din Peru! Spulberate de prezenţa unui simplu obiect, a unui fragment, bietele mele certitudini încercau zadarnic să se adune, să se împotrivească, respingînd tot ce era necontrolabil, ipotetic, pentru a mă readuce pe tărîmul solid al datelor concrete.

— Domnule profesor, am izbucnit atunci, dar bine... autorul, autorul povestirii! Cum a putut cunoaşte existenţa brăţărilor şi, mai ales, să ştie la ce foloseau?

— M-am mirat că nu ţi-ai pus întrebarea asta mai devreme, a răspuns el, ridicîndu-se de la masă şi începînd să străbată încăperea. Mi-am pus-o şi eu şi cred că răspunsul se află aici.

Oprindu-se fără veste, a arătat cu mîna către vitrina în care spînzurau cîteva vechi quipu! (Ştiţi că mănunchiurile de sfori felurit colorate, cu noduri dispuse după o anume rînduială, constituiau „scrierile" incaşilor, care nu se folosiseră niciodată de un alt sistem de notare a gîndurilor).

— Nimeni nu mai e astăzi în stare să citească un quipu, amintea profesorul, plimbîndu-se din nou între pereţii acoperiţi de vitrine. Ţii minte proverbul incas care spunea că „cel ce încearcă să numere stelele atunci cînd nu se pricepe să numere măcar semnele şi nodurile unui quipu se face de rîs"? Ei bine, am ajuns să numărăm stelele, dar vechile quipu rămîn pentru noi mute...

— Şi credeţi, într-adevăr...?

— De ce nu? s-a înflăcărat profesorul. Iată că în secolul al XVIII-lea, oricît de neverosimil ar părea, cineva mai putea citi un asemenea quipu. Autorul nostru! Poate că n-a făcut decît să literaturizeze o întîmplare autentică sau poate a născocit-o pentru a face cunoscută una dintre tainele apărate de scrierea sforilor şi a nodurilor. Ai altă explicaţie?

— Nu, am recunoscut. Dar...

— Puţine quipu au scăpat de furia barbară a bisericii catolice, care a ars preţioasele mănunchiuri, văzînd în ele născociri diavoleşti, dar cele rămase constituie o excepţională arhivă. Îţi dai seama cîte răspunsuri aşteaptă să fie descifrate în aceste modeste sfori înnodate cu rost de către înţelepţii quipucamayoc? Legende istorice şi mitologice, epopei în stare să ne lumineze misterul originii incaşilor, al zeilor albi cu bărbi roşii şi ochi albaştri, despre întoarcerea cărora erau încredinţaţi, şi, poate, tulburătoarea explicaţie a utilizării unor aparate de felul „brăţărilor jertfei"...

Am încercat să-l potolesc.

— Din păcate, am spus, cercetătorii s-au împăcat cu gîndul că aceste quipu nu mai pot fi citite...

— Pentru că nu aveau o cheie! Pentru că înțelegeau limba incasă, dar nu posedau nici cel mai neînsemnat fragment de quipu a cărui semnificație să fie limpede. Ei bine, iată ce am găsit sub ruinele mănăstirii San Domingo!

Din nou a tras sertarul mesei, de unde a scos un fel de tub metalic, prevăzut la un capăt cu un capac. A extras din tubul pe alocuri turtit un sul de hîrtie și, cînd l-a desfășurat, am văzut că învelea un fragment de quipu. Pe hîrtie erau însemnate două rînduri de text în limba quichua, transcrise cu ajutorul alfabetului latin...

— Te-am întrebat dacă ai altă explicație pentru surprinzătoarele cunoștințe ale celui care a compus povestirea, dar știam de unde se informase. Am comparat aceste două rînduri cu rîndurile manuscrisului, a adăugat profesorul, și forma literelor e identică. Aceeași mînă le-a scris. Autorul povestirii știa, într-adevăr, să citească nodurile unui quipu!

— Și ați găsit cheia! am strigat. Datorită lui veți putea dezlega misterul scrierii incase...

Profesorul a zîmbit, dar fără urmă de ironie, de astă dată.

— Vom putea, dragul meu. Ne așteaptă o muncă grea și îndelungată. E vorba de un sistem de transcriere a cuvintelor cu totul neobișnuit, neîntemeiat pe clasicele pictograme, ideograme, fonograme și litere, pe care le găsim în scrierile tuturor popoarelor. De fapt, pentru asta te chemasem: să-ți propun să mă ajuți.

Tulburat, i-am apucat mîna și i-am strîns-o cu recunoștință, fără a fi în stare să scot o vorbă.

— Bine, bine, a mormăit încurcat. Numai să n-o iei razna! Te-am ales tocmai pentru seriozitatea cu care cîntărești faptele, pentru doza de scepticism sănătos cu care ai să primești explicațiile hazardate... pe care ți le voi oferi cu prisosință!

Ne-am uitat amîndoi la masa unde vechiul manuscris se învecina cu fragmentul de un verde scăpărător al brățării, cu tubul care apărase cheia scrierii incase.

— Începem? a întrebat profesorul.

Și, nerăbdători ca doi copii, ne-am apropiat de masă.

Scriitori despre munca lor

Ivan Antonovici Efremov este cel mai popular scriitor sovietic de literatură științifico-fantastică. Totodată, e un cunoscut paleontolog. Pentru lucrările sale științifice, I. A. Efremov a primit Premiul de stat, a fost decorat cu 2 ordine.

Marinar, geolog, călător, cercetător al „oaselor de balaur", creatorul unei noi ramuri a științei paleontologice — tafonomia —, I. Efremov a scris o serie întreagă de „povestiri extraordinare", consacrate enigmelor naturii și uimitoarelor descoperiri științifice. Savant care reconstituie literele șterse de vreme ale cronicii geologice, el a înviat în povestirea științifico-fantastică „Corăbii astrale" trecutul îndepărtat al planetei noastre. Cunoscător al arheologiei și al istoriei, în lucrările „Călătoria lui Baurdjed" și „La hotarele Oikumenei" el dezvăluie cititorilor viața vechilor popoare ale continentului african. Sociolog și filozof, el a ridicat cu îndrăzneală în romanul „Nebuloasa din Andromeda" perdeaua timpului și a zugrăvit minunata lume a comunismului, care a triumfat pe tot Pămîntul. În nr. 12/1963 al revistei „Tehnika molodioji", I. Efremov împărtășește cititorilor unele opinii și proiecte ale sale.

*

Principala sarcină pentru fiecare lucrare a mea nu este „oglindirea" emoțională a realității cu mijloacele cuvîntului artistic, ci redarea, cu ajutorul acelorași mijloace, a acelor probleme științifice și a altor date reale care sînt cele mai însemnate și interesante pentru timpul în care a fost elaborată opera. Tocmai din această cauză, uneori în lucrările mele „cam șchioapătă" expresivitatea limbii, descrierea oamenilor și a caracterelor, vorbirea plastică a eroilor.

Nu există forțe și talente dăruite cu o perfecțiune multilaterală, iar eu îmi aleg în mod conștient acel drum care îmi pare cel mai adecvat posibilităților mele, gusturilor și gîndurilor mele.

Povestirea „la hotarele Oikumenei" este scrisă în anul 1945, cînd la noi lipseau cu desăvîrşire cărţi literare cu teme din istoria antică sau povestiri despre îndepărtatele ţări tropicale. Am contopit în acest roman ambele sarcini şi am încercat să le rezolv pe baza analizei marxiste a istoriei şi a umanismului socialist. „Nebuloasa din Andromeda" şi „Cor Serpentis" sînt primele mele reflexii despre plecarea omului în Cosmos şi despre minunatul viitor comunist al planetei noastre.

Şi, în sfîrşit, ultimul meu roman, „Lama de brici", este o lucrare în care, fără a pierde baza captivantă, interesantă, încerc să deslușesc substratul psihofiziologic uman pe care se înaltă principiile ştiinţifice ale eticii, ale moralei şi ale esteticii contemporane. E posibil ca multora să li se pară că acest roman se ocupă de lucruri de mult cunoscute, de nu ştiu unde citite sau auzite. De bună-seamă, oamenii au fost de mult timp preocupaţi de aceste probleme şi ei au încercat să le rezolve aşa cum au putut. Totuşi, abia in a doua jumătate a veacului nostru ştiinţa a devenit în stare să se apuce serios de rezolvarea lor şi a şi făcut multe in această direcţie. Este timpul să afle acest lucru şi cititorul nostru.

Cred că o datorie însemnată a scriitorilor — fireşte, a acelora care o pot face — este să ajute ştiinţei să vorbească in limba operei artistice.

Mulţi cititori vor cu ajutorul ştiinţei să înţeleagă lumea înconjurătoare, a sentimentelor, a senzaţiilor şi a reprezentărilor, să înţeleagă drepturile şi îndatoririle lor, să priceapă legile moralei şi ale eticii. Iată de ce intenţionez să continui a scrie despre teme ştiinţifico-fantastice, de ştiinţă popularizată sau de istorie.

Planuri care îmi sînt deja bine definite: o povestire „cosmică": „Zori îndelungaţi", care va fi publicată în revista „Tehnika molodioji" in anul 1964. Voi lucra apoi la o carte de ştiinţă popularizată din domeniul paleontologiei. După aceea, voi scrie povestirea „Copiii de rouă", despre oamenii ruşi din secolul al XIII-lea, despre năvălirea mongolilor şi întîmplări din stepele Asiei centrale şi munţii Tibetului.

Toate astea sînt însă, deocamdată, numai intenţii... Nu face să vorbeşti prea mult despre ele, deoarece planurile mele, minuţios alcătuite, îmi vor lua cel puţin patru ani pentru realizarea lor; or, acest termen pentru mine este destul de mare.

RĂSFOIND ISTORIA

(VECHI CIVILIZAŢII)

ORIZONTAL: 1) Marele fluviu sud-american care izvorăşte din Anzi şi pe malurile căruia s-a dezvoltat originala şi interesanta civilizaţie a incaşilor — Numele conducătorului şi al populaţiei imperiului quechua din Peru în perioada prespaniolă; 2) Unul dintre dialectele maya care se mai vorbeşte în Guatemala — Zeul suprem al incaşilor, numit în limba incasă INTI; 3) Osie — Plante ale căror frunze erau folosite de azteci drept hîrtie de scris — început de rimă! 4) Notă muzicală — Oraş în Peru — Mijloc de scriere pe sfori în civilizaţia incasă; 5) Alt oraş peruvian, veche capitală a incaşilor — Zăpadă; 6) Cultura care a stat la baza artei şi culturii aztece — Oraş în Guatemala şi dialect maya vorbit în Guatemala şi Honduras; 7) Măr (pop.) (oraşel în Franţa) — Prefix pentru doi — Uniunea Astronomică Internaţională; 8) Dinsa — La multe dintre triburile indiene din America era alcătuit din 18 luni a cîte 20 de zile plus 5 zile „nefolositoare"; 9) Pumn (pop.) — La venirea spaniolilor, asemenea împuterniciţi ai statului aztec erau trimişi în diverse misiuni, avînd uneori funcţia de ambasadori; 10) Activitate avînd drept scop schimbul de mărfuri, care la vechile popoare americane se efectua pe bază de troc — Fiul lui Enea (mit.); 11) Peninsulă în America de Nord locuită odinioară de naiaşi — Zaharia Georgescu; 12) Asemenea construcţii impunătoare împodobite cu statui au fost clădite de azteci pînă la venirea conchistadorilor spanioli — Una dintre cele trei mari grupe ale populaţiei Maya.

VERTICAL: 1) Trib de pici roşii din America de Nord — Element arhitectonic specific piramidelor vechilor populaţii americane; 2) Fostul Tenochtitlan al aztecilor, capitala de azi a Mexicului — Metal preţios utilizat ca atare de incaşi şi nu ca mijloc de schimb; 3) „Hîrtia" pe care scriau... cu noduri vechii incaşi — Copac din pădurile noastre — Numele unei importante populaţii indiene din America Centrală şi al civilizaţiei create de ei; 4) Literă arabă — Din familia indienilor din Mexic — Populaţie din Sudan; 5) Rîu în U.R.S.S. — Sector de producţie meşteşugărească cu deosebite rezultate atît la incaşi cît şi la azteci; 6) Joc (mold.) — Închizătoare; 7) Recipient... textil — Golf în Asia; 8) Campioana R.P.R. la gimnastică — Vechi locuitor din America, denumit greşit aşa încă de Columb; 9) Nico-

(Continuare în pag. 32)

DEZLEGAREA JOCURILOR DIN NUMĂRUL TRECUT

ÎN LUMEA TEHNICII: *1 — memorie; uimi; 2 — alamă; ros; id; 3 — [illegible]; calcule; 4 — imens; taa; ia; 5 — nemo; control; 6 — anastase; ONU; 7 — tt; i; t; sl; r; 8 — sein; reacţii; 9 — t; comanda; r; 10 — aparate; iu; [illegible]; 11 — [illegible]; dit; relee; 12 — ion; neutrino.*

MONOVERB ÎN FIZICĂ: *Dinamica*
MONOVERB DARVINIAN: *Origine*

Știința în anecdotă

Ce a înțeles din chimie...

Îngrijitorul laboratorului chimistului suedez J. J. Berzelius a fost întrebat de niște prieteni :

— Cu ce se îndeletnicește stăpînul tău ?

— Dimineața scoate din dulap prafuri, cristale și lichide.

— Și apoi ?

— Le amestecă într-un vas mare.

— Și după aceea ?

— Toarnă totul într-un vas mai mic.

— Și apoi ?

— Apoi aruncă totul într-o căldare pe care eu mă duc s-o golesc afară.

Dualitate

Cineva-i reproșa lui Erasmus că nu respectă posturile religioase :

— Într-adevăr, păcătuiesc, dar nu e vina mea : sufletul mi-e catolic, dar am un stomac luteran...

Luna și mareele

François Sarcey, un publicist francez, a scris cîndva în „Le Temps" : „Țăranii bretoni sînt atît de ignoranți încît cred în influența Lunii asupra mareelor..."

...Iar unii publiciști sînt atît de ignoranți încît ignoră această influență...

(Urmare din pag. 31)

Iae — Economie (presc.) — Pagubă ; 10) Cram — Grup de limbi vorbite în Mexic și care cuprinde un mare număr de dialecte, după graiurile vechilor triburi aztece și maya ; 11) Prefix pentru aer — Data — In calendar ; 12) Statui uriașe reprezentînd diverse divinități incase descoperite în mare număr în Peru — Marele Inca (sau Incas) (pl.).

ION PĂTRAȘCU

MONOVERB... SUD-AMERICAN

(3—4)

U
—
R

BIVERB VECHI PERUVIAN

(6—4)

LK

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE
cpsf.info

2012
prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacţiile Ştiinţă şi tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reuşit, cu multă dăruire,
muncă şi cheltuială, aceşti entuziaşti.

Lor trebuie să le mulţumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecţie.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodylu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email şi reparăm greşeala)

Abonaţi-vă la revista „Ştiinţă şi tehnică" — publicaţie lunară editată de C.C. al U.T.M. şi Consiliul pentru răspîndirea cunoştinţelor cultural-ştiinţifice. Abonamentele se primesc de către oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii pînă la data de 18 ale fiecărei luni, cu deservirea în luna următoare.

Revista se găseşte de vînzare la toate chioşcurile pentru difuzarea presei şi debitele O.C.L.

• FEBRUARIE 1964

41 007